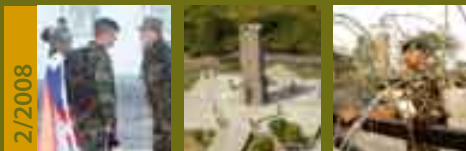

PRÍRUČKA

**vojaka Ozbrojených síl Slovenskej republiky
vo vojenskej operácii**

PRÍRUČKA

KFOR

PRÍRUČKA

Kosovo	2
Stručná charakteristika operácie KFOR	28
Dôležité informácie	32
Pravidlá správania sa k miestnej komunite a k opačnému pohlaviu	34
Všeobecná deklarácia ľudských práv	38
Právo ozbrojeného konfliktu (Medzinárod- né humanitné a vojnové právo)	40
Pravidlá použitia sily	48
Právne aspekty zodpovednosti	52
Opatrenia na minimalizáciu rizík ohrozujúcich zdravie	60
Zásady poskytovania prvej pomoci	68
Základy komunikácie v miestnych jazykoch (vložené do brožúry)	

KFOR

KOSOVO

Kosovo bolo donedávna provinciou Srbska. Pre západné spoločenstvo neprijateľná politika režimu Slobodana Miloševića voči kosovským Albáncom viedla v roku 1999 k vojenskému zásahu NATO proti Juhoslovanskej zväzovej republike. V júni toho istého roku sa po skončení vojenských operácií dostalo Kosovo na základe rezolúcie BR OSN č. 1244 pod správu Organizácie spojených národov (OSN).

Pod patronátom zvláštneho vyslanca generálneho tajomníka OSN pre proces určenia budúceho statusu Kosova Martti Ahtisaariho sa vo februári 2006 začali rokovania medzi Srbskom a predstaviteľmi kosovských Albáncov o budúcom stave Kosova. Po skončení rozhovorov (15 kôl rokovaní) bol vo februári 2007 návrh dohody M. Ahtisaariho predložený do Bezpečnostnej Rady OSN. Jeho plán navrhoval vytvorenie nezávislého Kosova s obmedzenou suverenitou pod dohľadom medzinárodného spoločenstva. V BR OSN konsenzus dosiahnutý nebol. (Návrh mal zo stálych členov podporu USA, Francúzska a Veľkej Británie. Ruská federácia požadovala vzájomnú dohodu Srbska a kosovských Albáncov, čo bolo nepravdepodobné.) Na naliehanie Ruska a Srbska sa preto konali ešte posledné

PRÍRUČKA

rozhovory pod patronátom predstaviteľov tzv. „Trojky“ (USA, EÚ a Ruská federácia). Tieto sa skončili bezvýsledne (december 2007).

Albánska strana počas rozhovorov nebola ochotná ustúpiť z požiadavky úplnej nezávislosti Kosova, zatiaľ čo Srbsko ponúkalo, pre kosovských Albáncov nevyhovujúcu širokú autonómiu v rámci Srbska. Vyvrcholením snahy kosovských Albáncov o nezávislosť od Srbska bolo schválenie jednostrannej deklarácie v kosovskom parlamente 17. 2. 2008, ktorou Kosovo oficiálne vyhlásilo samostatný štát pod názvom Kosovská republika. Srbský parlament na druhý deň 18. 2. 2008 označil na svojom mimoriadnom zasadnutí vyhlásenie nezávislosti Kosova za neplatné. Kabinet svojím rozhodnutím označil za neplatné aj rozhodnutie EÚ o vyslaní misie EULEX do Kosova (misie, ktorej cieľom je podpora kosovských úradov v oblasti vlády zákona, t. j. súdnictva, polície, colných úradov a pod.).

Zo stálych členov BR OSN už nezávislé Kosovo uznali USA, Veľká Británia a Francúzsko. Postupne ho uznávajú ďalšie štáty sveta, medzi inými Turecko, NSR, Rakúsko, Nórsko, Taiwan, Afganistan, Slovinsko, Luxembursko, Dánsko, Taliansko, Estónsko a pripravujú sa ho uznať i ďalšie. Štáty Európskej únie nie sú pri uznávaní nezávislého kosovského štátu jednotné, uznať ho zatiaľ chce 23 z 27 krajín EÚ. Rumunsko, Cyprus a Španielsko zatiaľ uznanie samostatného Kosova odmietajú. Kosovskú samostatnosť neuznala ani Slovenská republika. Srbsko, ako odozvu na uznávanie

KFOR

PRÍRUČKA

nezávislého Kosova, sťahuje z krajín, ktoré uznali vznik nového štátu svojich veľvyslancov. Diplomatické styky však s týmito krajinami zatiaľ nezrušilo. Srbsko, Rusko, Čína sa vyjadrili, že samostatné Kosovo neuznajú, pričom Rusko vyhlásilo, že by mohlo v otázke Kosova pristúpiť aj k vojenskému riešeniu a vyhráza sa, že v tejto súvislosti môže dôjsť aj k ďalšiemu zhoršeniu vzťahov so západom.

Srbsko považuje Kosovo za kolísku svojej kultúry a štátnosti. Srbskí predstavitelia vyhlasujú, že sa Kosova nikdy nevzdajú, ale o jeho znovupripojenie k Srbsku sa budú snažiť iba mierovými, t. j. politickými, právnymi a diplomatickými prostriedkami. Sú si vedomí, že v prípade vojenského riešenia problému by stratili medzinárodný kredit. Srbský premiér Vojislav Koštunica vyzval Srbov žijúcich v Kosove, aby jeho územie neopúšťali.

1. Názov štátu (provincie)

v slovenčine: **Autonómna oblasť Kosovo a Metohija** (pre štáty, ktoré samostatné Kosovo neuznali)

v angličtine: **Republic of Kosovo** (pre štáty, ktoré samostatné Kosovo uznali)

mena: **Srbský dinár a Euro**

Hlavné mesto (správne stredisko): **Priština** (185 000 obyvateľov).

KFOR

PRÍRUČKA

2. Historický vývoj

od 2. tis. pred n. l.

- oblasť Balkánskeho polostrova, ktorá zahŕňa aj dnešné Kosovo, obývali Ilýri; ich územie sa neskôr stalo súčasťou Rímskeho impéria,

8. – 12. stor.

- Kosovo je centrom stredovekého štátu Raškakonic 12. stor. srbský vládca Stefan Nemanja zabral Kosovo a Priština sa na určitý čas stala sídlom srbských panovníkov,
- vzrastá podiel srbského obyvateľstva,

1346

- v meste Peć sídlo srbského pravoslávneho patriarchu,

1389

- srbské knieža Lazar porazený útočnou tureckou armádou v legendárnej bitke na Kosovom poli (Kosovo polje),

1459

- celé územie po dobytí pripadlo Osmanskej ríši, mnoho Srbov vyhnaných na sever od konca 17. stor. masová emigrácia srbského obyvateľstva a kolonizácia albánskymi moslimami,

KFOR

PRÍRUČKA

1878

- Albánci sformovali Ligu Prizren, ktorá mala organizovať odpor proti tureckej nadvláde, vytvorili vlastnú oblasťnú vládu, Turci ju však v roku 1881 zlikvidovali;
- Kosovo sa stáva miestom mnohých protitureckých povstaní

1912

- Turci definitívne vyhnaní, vyhlásený nezávislý štát Albánsko, ktorý zahrňoval aj Kosovo a časť západného Macedónska,

30. mája 1913

- na základe londýnskeho mieru Kosovo rozdelené medzi Srbsko a Čiernu Horu,
- Albánsko je donútené odstúpiť územie Kosova Srbsku,

1918

- Kosovo začlenené do novovytvoreného Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov,
- usadzovanie srbských a čiernohorských kolonistov s cieľom zmeniť etnickú skladbu v neprospech Albáncov,
- vnútorná politika formovaná centralistickými veľkosrbskými ideálmi,

1918 – 1919

- miestni Albánci zorganizovali niekoľko povstaní, ktoré boli tvrdo potlačené,

KFOR

PRÍRUČKA

- belehradská vláda rozhodla o násilnom vyhnaní Albáncov z krajiny, zatvorení ich škôl, konfiškácii pôdy a usídlení srbských prisťahovalcov,

1927

- Kráľovstvo Juhoslávie so srbským kráľom Alexandrom I.,

1941 – 1942

- Kosovo je súčasťou veľkého Albánska okupovaného fašistickým Talianskom a Nemeckom,

koniec r. 1944

- oslobodené armádami Juhoslávie a Albánska,

1945

- vyhlásená Federatívna ľudová republika Juhoslávia,

1946

- Kosovo sa stáva autonómnou oblasťou Srbska,

1966

- kosovskí Albánci dostali rozsiahle práva a vláda sa ich snažila integrovať do juhoslovanského štátu,

1981

- po násilných demonštráciách, pri ktorých Albánci žiadali vytvorenie republiky Kosovo, provinciu obsadilo vojsko a polícia,

1988 – 1989

- nové národnostné nepokoje proti veľkosrbskému šovinizmu, odchod mnohých nealbánskych obyvateľov,

KFOR

PRÍRUČKA

1988

- Srbsko obmedzilo autonómiu Kosova a vyhlásilo výnimčnosť stav,

marec 1989

- prezident Juhoslávie Slobodan Milošević zrušil všetky pozostatky kosovskej autonómie a provincia sa de facto dostala pod vojenskú okupáciu,
- zrušené vyučovanie v albánskom jazyku, vylúčenie albánskych zamestnancov zo štátneho sektoru, zavedenie cenzúry,

júl 1990

- poslanci albánskej národnosti kosovského parlamentu vyhlásili Kosovo za nezávislú a rovnoprávnú súčasť Juhoslávie a jej oddelenie od Srbska,
- nasledovalo rozpustenie orgánov autonómnej oblasti srbským parlamentom a zavedenie tzv. nútenej správy,

sept. 1990

- albánski poslanci kosovského parlamentu prijali samostatnú ústavu Kosova a vyhlásili územie za republiku v rámci Juhoslávie,

9. 10. 1991

- vyhlásená nezávislá Republika Kosovo (uznaná Albánskom),

KFOR

PRÍRUČKA

27. 4. 1992

- Srbsko a Čierna Hora založili Zväzovú republiku Juho-slávia,

máj 1992

- parlamentné voľby v Kosove, Srbskom vyhlásené za ilegálne,

1992

- OSN sa pripája k sankciám Európskeho spoločenstva proti Juhoslávii,
- v septembri 47. valné zhromaždenie OSN suspendovalo Juhosláviu z členstva v OSN,

od 1993

- stupňovanie snáh o posrbštenie Kosova,

nov. 1995

- podpísaná Daytonská mierová dohoda,

1996

- zrušenie sankcií OSN,

1997

- narastanie napätia medzi centrálnou vládou a nacionalistickým hnutím, ozbrojené zrážky medzi srbským-vojskom a políciou a nacionalistami,

KFOR

PRÍRUČKA

marec 1998

- po nových krvavých zrážkach medzi srbskou políciou a albánskymi teroristami z UCK (Kosovská oslobodzovacia armáda) boli v Belehrade zahájené neúspešné rokovania,

jún, júl 1998

- ozbrojené zrážky prerástli do povstania proti srbskej správe,

jar 1999

- po odmietnutí návrhu medzinárodnej dohody o Kosove Miloševičovou vládou, NATO začalo bombardovanie Srbska,

jún 1999

- stiahnutie srbských vojenských a policajných síl z Kosova,
- Kosovo sa dostalo pod medzinárodnú správu OSN (UNMIK - Dočasná správa OSN v Kosove),
- Bezpečnostná rada OSN prijala rezolúciu č. 1244 a zaviazala OSN prijať kroky k vyriešeniu štatútu Kosova,

marec 2004

- davy Albáncov po celom území Kosova začali útočiť na srbské objekty,
- dvojdnové násilnosti si vyžiadali desiatky mŕtvych a

KFOR

PRÍRUČKA

zničených bolo množstvo pravoslávnych kostolov a kláštorov,

okt. 2005

- BR OSN vyjadrila súhlas s otvorením medzinárodných rokovaní o budúcom štatúte Kosova,

febr. 2006

- za sprostredkovania osobitného vyslanca OSN Marttiho Ahtisaariho sa začali priame rokovania Belehradu a Prištiny o budúcom štatúte Kosova,

febr. 2007

- Ahtisaari vo svojej správe o priebehu rokovaní odporučil, aby Kosovo dostalo nezávislosť pod medzinárodným dozorom,

júl 2007

- Rusko v BR OSN hrozbou veta zablokovalo západnými krajinami predložený návrh rezolúcie, ktorý otváral cestu pre nezávislosť Kosova,

aug. – dec. 2007

- trojkou (USA, Rusko a EÚ) sprostredkované rokovania sa končia bez dosiahnutia dohody,
- predstavitelia západných mocností vyhlásili, že ďalšie rozhovory nemajú zmysel a že najlepším riešením je nezávislosť; vyjadrili tiež pripravenosť uznať Kosovo aj bez rezolúcie BR OSN,

KFOR

PRÍRUČKA

17. 2. 2008

- parlament v Prištine schválil deklaráciu, ktorou sa Kosovo oficiálne vyhlasuje za samostatný štát,
- deklaráciu podpísal prezident Fatmir Sejdiu, premiér Hashim Thaci a predseda parlamentu Jakup Krasniqi.

3. Najvyšší predstavitelia

prezident: **Fatmir Sejdiu** (od 10. 2. 2006)

premiér: **Hashim Thaci**

predseda parlamentu: **Jakup Krasniqi**

4. Poloha, rozmery a hranice

Kosovo leží v južnej časti Srbska, územie oblasti sa rozprestiera na ploche 10 887 km² (4,5-krát menšie ako Slovensko). Na juhovýchode hraničí s Macedónskom, na juhozápade s Albánskom na severozápade s Čiernou Horou, na severe a východe so Srbskom.

5. Prírodné podmienky

5.1 Povrch

Kosovo má väčšinou hornatý ráz, celá oblasť spadá do prevažne krasovej Dinárskej sústavy. Pohorie Kopaonik na severe oblasti dosahuje 2000 metrové výšky. Horna-

KFOR

PRÍRUČKA

tú krajinu západného Kosova tvorí Mokra gora a výbežky pohoria Prokletije s najvyšším vrchom Daravica (2 656 m). Západ oblasti vyplňa tektonická kotlina Metohija (500 m n. m.), v centrálnej časti sa rozprestiera rozsiahla plošina Kosovo polje (500 – 1 400 m n. m.) Centrálna plošina smerom na juh prechádza do vápencových horských masívov Šar-planiny (do 2 740 m n. m.).

5.2 Vodstvo

K najvýznamnejším riekam patria Sitnica, Ibar a Binačka Morava, spadajúce k úmoriu Čierneho mora. Beli Drim sa v Albánsku vlieva do rieky Drin, vtekajúcej do Jadranského mora a rieka Lepenac, ktorá v Macedónsku vteká do rieky Vardar, ústiacej do Egejského mora.

5.3 Vegetácia

Svahy pohorí sú pokryté listnatými lesmi, lúkami a pasienkami s krovinatými porastami.

5.4 Podnebie

Podnebie je mierne, kontinentálne, charakteristické sú horúce, suché letá a relatívne studené zimy s dostatkom snehových zrážok. Priemerná júlová teplota je približne 20°C (Priština 22°C), priemerná januárová teplota sa pohybuje okolo 0°C (Priština -1,5°C).

V kotlinách spadne ročne 500 – 600 mm zrážok, veľhorské oblasti majú i viac ako 1 500 mm (Priština 1 100 mm) zrážok.

KFOR

PRÍRUČKA

6. Obyvateľstvo a osídlenie

6.1 Demografické charakteristiky a urbanizácia

Kosovo je na špičke populačného rastu v Európe. V roku 1994 bol počet obyvateľov 2 100 000. Napriek pomerne vysokej hustote osídlenia (179 obyvateľov na km²) je stupeň urbanizácie nízky (32%).

6.2 Etnické zloženie

Kosovo obývajú z 88% Albánci, 7% tvoria Srbi a zvyšné percentá sú Čiernohorci, Turci a Rómovia. Emocionálny vzťah kresťansko-ortodoxných Srbov ku Kosovu je neobyčajne silný, aj keď netvoria ani 10% obyvateľstva. Napriek tomu považujú prevažne moslimských Albáncov za cudzí národnostný prvok, ktorý na toto územie nemá právo.

Najvýznamnejším sídlom a hlavným mestom Kosova je Priština (185 000 obyv. v roku 1994). Je to hlavné obchodné a dopravné centrum okolitého banského regiónu. Ďalšie významnejšie mestá sú: Prizren, Peć, Kosovska Mitrovica, Uroševac, Kačanik.

6.3 Náboženská príslušnosť

Väčšina obyvateľstva okrem Srbov a Rómov sa hlási k islamu.

Islam je dominantným náboženstvom v Kosove. Za jeho zakladateľa sa pokladá Prorok Mohamed, ktorý začal

KFOR

PRÍRUČKA

začiatkom 7. stor. vo svojom rodnom meste Mekke (územie dnešnej Saudskej Arábie) hlásať novú vieru v jedného boha - Allaha. Základom islamu je **Korán** (súbor kázaní a výrokov Mohameda) a určuje päť základných povinností pre každého veriaceho:

- **Vyznanie viery** (šaháda) znamená vyjadrenie súhlasu s moslimskou vierou a existenciou jediného boha Alaha a Muhammada božieho posla.
- **Modlitba** (salát). Povinnosťou moslima je modlitba 5x denne v priebehu troch častí dňa - na úsvite, napoludnie a odpoľudnia, pri západe Slnka a v noci. Zanedbanie modlitby je ťažkým hriechom. Jej súčasťou je aj vonkajšia očista človeka a má nemenné pozície - státie, úklon a padnutie na tvár. Moslim sa pri modlitbe obracia smerom k Mekke.
- **Pôst** (saum) znamená zdržanie sa jedla, pitia, a iných telesných potešení, vzrušenia mysle a rozptyľovania počas celého dňa od úsvitu do západu Slnka počas 30 dní v deviatom mesiaci moslimského roka (tzv. ramadán).
- **Almužna** (zakát) slúži ako podpora pre život chudobných ľudí v núdzi a pre pútnikov, aby sa upevnili vnútorné väzby v islamskej spoločnosti.
- **Púť** (hadždž) každý moslim a moslimka má aspoň raz za život vykonať cestu do Mekky, ak to dovoľujú hmotné prostriedky a zdravie (každý rok 7. - 10. júla).

KFOR

PRÍRUČKA

Pravdepodobne najkontroverznejším pilierom islamu je úsilie na ceste božej (**džihád**). Západná civilizácia ho chápe ako presadzovanie islamu násilím. V islamskom význame ide však o čo najúspešnejší rozvoj, upevnenie a rozšírenie islamu. Džihád mečom potom znamená posledné možné riešenie v prípade ohrozenia existencie islamu. Z tohto pohľadu je džihád zneužívaný radikálnou časťou moslimskej komunity.

V Kosove je etablovaná sunnitská vetva islamu. **Sunni**ti sú vyznavači ortodoxného islamu, ktorí okrem Koránu uznávajú za rovnako záväzné aj ústne podanie o výrokoch a činoch Mohameda a jeho štyroch nástupcov (sunna). Za právoplatných následníkov Mohameda uznávajú aj tých, ktorí nemajú pôvod v jeho priamych potomkoch. **Šíiti** na rozdiel od sunnitov za právoplatných nasledovníkov Mohameda považujú iba jeho priamych potomkov.

Z odlišného náboženského založenia a z tradícií regiónu vyplývajú aj niektoré odlišnosti vo vonkajších prejavoch obyvateľov a vzťahoch medzi pohlaviami.

Srbská menšina na kosovskom území vyznáva prevažne **pravoslávne náboženstvo**. Pravoslávie je časťou kresťanstva so špecifickými obradmi a odlišným kalendárom náboženských sviatkov.

Zvláštnosti vonkajších prejavov vo vzťahoch medzi pohlaviami vyplývajú z odlišných tradícií a kultúry.

KFOR

PRÍRUČKA

Možné riziká vyplývajúce z národno-psychologických zvláštností a náboženských rozdielov:

- rôzne ťažko odhadnuteľné a až nekontrolovateľné reakcie, konflikty medzi náboženskými komunitami,
- náboženský fanatizmus (z pohľadu bežného stredo-európana),
- emocionálna nestabilita, ktorá môže prerásť do agresivity.

6.4 Zdravotnícka starostlivosť

Nedosahuje priemernú európsku úroveň, zjavné sú časté problémy v hygiene, nepostačujúci je počet zdravotníckych zariadení a personálu. V oblasti Kosova hrozí nebezpečenstvo kliešťami prenášanej hemoragickej horúčky.

KFOR

7. Jazyk

Úradným jazykom v Kosove je albánčina a srbština.

8. Hospodárstvo

Kosovo je hospodársky málo rozvinutý štát, čo je spôsobené preľudnením, zaostalým poľnohospodárstvom a nezamestnanosťou, ktorá stále zostáva na úrovni 50%.

PRÍRUČKA

V súčasnosti kosovská ekonomika pokračuje v prechode na trhovo založený hospodársky systém a z veľkej časti je závislá na finančnej a technickej pomoci medzinárodného spoločenstva. Počas svojho dozoru UNMIK spolupracuje s Európskou úniou a s regionálnou kosovskou vládou s cieľom naštartovať ekonomický rast, znížiť nezamestnanosť a pritiahnúť zahraničné investície.

8.1 Nerastné suroviny

Kosovo disponuje značnými zásobami olova a zinku, vyskytujú sa hlavne v pohorí Kapaonik (Trepča), významné sú aj ložiská lignitu, chrómu a magnezitu.

8.2 Priemysel a energetika

Okrem ťažobného priemyslu je dôležitá výroba cementu a kyseliny sírovej. V Prištine sa nachádza potravinársky, textilný, drevospracujúci a celulózopapiereňský priemysel.

8.3 Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárstvo je najdôležitejšou oblasťou ekonomiky. Väčšina obyvateľov si zabezpečuje živobytie vďaka malým rodinným farmám. Pestujú sa pšenica, jačmeň, kukurica, zemiaky, vínná réva, tabak. Na vysočinách sa chovajú ovce a hovädzí dobytok.

8.4 Cestná doprava

Dopravná dostupnosť je silne ovplyvnená prírodnými

KFOR

PRÍRUČKA

podmienkami, najmä výraznou vertikálnou členitosťou terénu. Hlavné cesty majú asfaltový povrch, niektoré vedľajšie a horské iba štrkový. Vysokohorské cesty a priesmyky môžu byť v zimnom období nezjazdné.

8.5 Železničná doprava

Hlavná železničná trasa prechádza Kosovom v severojužnom smere z Rudnice (Srbsko) cez Kosovskú Mitrovicu po Kačanik (pokračuje smerom na Skopje v Macedónsku). Ďalšie trasy zabezpečujú železničné spojenie vo VZ smere i v SJ smere na západe oblasti. Vzhľadom k členitému terénu je na železničných tratiach vybudované značné množstvo tunelov.

8.6 Letecká doprava

V Prištine je menšie letisko.

9. Ohniská napätia

Po vyhlásení nezávislosti Kosova môže nasledovať niekoľko scenárov - od prevzatia kontroly nad územím zo strany Európskej únie, cez oddelenie Srbmi obývanej časti Kosova a jej pripojenie k Srbsku až po násilnosti zo strany Srbska. 19. 2. 2008 došlo prvýkrát od vyhlásenia nezávislosti Kosova k násilnému incidentu, pri ktorom museli zasahovať obrnenými vozidlami kosovské ochranné jednotky KFOR a príslušníci UNMIK. Asi 1 000 Srbov

KFOR

PRÍRUČKA

zaútočilo na dve pohraničné kontrolné stanovišťa a podpálili ich. Obyvatelia takmer výlučne srbského severného Kosova tým prejavili svoju nevôľu s vyhlásením nezávislosti a zdôraznili, že aj naďalej chcú zostať pod kontrolou Belehradu. Odpor srbského obyvateľstva proti vytvoreniu samostatného Kosova sa prejavil aj na masovej demonštrácii 21. 2. 2008, kedy v Belehrade demonštrovalo okolo 200 tisíc obyvateľov. Srbsko plánuje, že zažaluje na Medzinárodnom súdnom dvore v Haagu všetky krajiny, ktoré uznávajú Kosovo. Belehrad tak urobí aj preto, aby chránil majetok srbského štátu, jeho obyvateľov, srbskej pravoslávnej cirkvi a súkromné vlastníctvo v Kosove.

Vyhlasenie nezávislého Kosova môže byť nebezpečným precedensom pre separatistov v ďalších štátoch. Krajiny ako Španielsko sa obávajú, že kosovský príklad posilní hlas menších, ktoré volajú po samostatnosti. Na Cypre, v Gruzínsku alebo Azerbajdžane majú zase vlády strach, že sa zvýši tlak na uznanie dosiaľ neuznaných celkov, ktoré na ich území s väčšou alebo menšou mierou autonómie už existujú. Už v deň odtrhnutia Kosova od Srbska sa totiž so svojimi nárokmi ozvali napríklad zástupcovia separatistov v Baskicku, Abcházsku či Južnom Osetsku. Moldavská separatistická Podnesterská republika, ktorú obývajú prevažne Rusi a Ukrajinci, požiadala vzhľadom na osamostatnenie Kosova o uznanie 19. 2. 2008. Nezávislosť v Kosove privítali tiež politici v Republike srbskej,

KFOR

PRÍRUČKA

ktorá je jednou z dvoch súčastí Bosny. Povzbudenie pre svoje snahy o samostatnosť vidia v kosovskom príklade aj zástupcovia Čečenska, ktoré je ruskou autonómnou republikou, či separatisti na Korzike, ktorí sa snažia o odtrhnutie od Francúzska.

Kosovo je dlhodobo najvýznamnejším ohniskom napätia v Európe. Od vyriešenia tohto problému závisí budúcnosť Balkánu a v prenesenom význame slova aj Európskej únie.

10. Vojenský potenciál

Kosovo, ktoré 17.2. 2008 formálne vyhlásilo svoju nezávislosť, nemá zatiaľ svoje vlastné pravidelné ozbrojené sily. V oblasti však pôsobia príslušníci bývalej ilegálnej Kosovskej oslobodzeneckej armády (albánsky Ushtria Çlirimtare e Kosovës - Kosovo Liberation Army - KLA), ktorú úrady OSN v Kosove pôvodne zaradili v roku 2003 na zoznam teroristických organizácií. V súčasnosti pravdepodobne jej príslušníci budú tvoriť jadro pre vytvorenie pravidelnej armády. KLA je ozbrojená sila, ktorá zatiaľ nedisponuje pevnou organizačnou štruktúrou pravidelnej armády, ale sa skôr organizačne podobá polovojenským gerilovým jednotkám. Niektorí z jej veliteľov zastávali vysoké funkcie v bývalých armádach Juhoslávie, Chorvátska a Albánska.

Vo výzbroji KLA sú prevažne ľahké zbrane: varianty

KFOR

PRÍRUČKA

samopalu sovietskej výroby AK-47 – čínska verzia Typ 56 a juhoslovanská verzia M70, odstrelóvacie pušky 50 BMG Barrett M82, automatické pušky Heckler & Koch G36, ručné protitankové zbrane RPG-7 a RPG-8 a protiletadlové riadené strely SA-7 a SA-14.

Na pokoj medzi znepriatelenými etnikami dohliada misia NATO KFOR (Kosovo Force) a misia OSN UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo). Od polnoci 15. 2. 2008 sa začala oficiálne aj misia Európskej únie (EULEX - European Union Rule of Law Mission in Kosovo).

KFOR sú mierové sily NATO rozmiestnené v oblasti Kosova od júna 1999. Úlohou KFOR je posilnenie bezpečnosti v pohraničnej oblasti Kosova s Macedónskom a Albánskom, kontrola dodržiavania zákazu používania kosovských komunikácií ozbrojenými skupinami etnických Albáncov a monitorovanie podpory terorizmu, čím dochádza k identifikácii a k zabráneniu etnických nepokojov, kriminálnej činnosti a narušovaniu pokojného politického vývoja. V súčasnom období je v zostave KFOR približne 15 900 vojakov z 34 štátov, z ktorých 10 nie je členom NATO. Slovenská republika má v zostave KFOR zaradených 170 príslušníkov OS SR.

V oblasti Kosova pôsobí aj civilná správa Kosova pod patronáciou OSN - UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo), ktorá napomáha pri

KFOR

PRÍRUČKA

budovaní bezpečného prostredia a administratívnom riadení Kosova. UNMIK vznikla 10. júna 1999 rozhodnutím Bezpečnostnej rady OSN, ako prostriedok civilnej správy vojnou zničenej provincie Kosovo. Má približne 4 500 príslušníkov.

Misiu Európskej únie EULEX bude tvoriť približne 1900 policajtov a sudcov, pričom plne operatívna bude po 120 dňoch, po ktorých má prebrať kompetencie od terajšej misie OSN (UNMIK). Väčšina jej príslušníkov má pochádzať z NSR a Talianska. Spolupracovať bude so skupinou miestnych zamestnancov, ktorých by malo byť okolo 1 100. Pripravené budú aj dodatočné jednotky pozostávajúce z 300 policajtov a pohraničníkov, ktoré však budú rozmiestnené len v prípade potreby. Prvotný rozpočet misie je na 16 mesiacov, avšak predpokladá sa, že zostane v oblasti pôsobiť oveľa dlhšie. Slovensko podporuje čo najrýchlejšie fungovanie misie EÚ v Kosove a chce do nej vyslať piatich Slovákov.

Informačné zdroje:

- *Vojenská geografická informácia Topografického ústavu v Banskej Bystrici,*
- *Vojenská osвета 2/2007,*
- www.foreign.gov.sk,
- www.cia.gov.

KFOR

PRÍRUČKA

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA OPERÁCIE KFOR

Slovenská republika patrí pri riešení problémov Balkánu už tradične k angažovaným krajinám. V krajinách bývalej Juhoslávie nám v minulosti dobré meno robili hlavne ženijné jednotky.

Spôsob a charakter riešenia kosovskej krízy určilo medzinárodné spoločenstvo prijatím rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN číslo 1244/1999, ktorá rozhodla o medzinárodnej civilnej a bezpečnostnej prítomnosti v Kosove. Na základe tejto rezolúcie boli vytvorené medzinárodné vojenské sily „**Kosovo Force – KFOR**“ (kosovské sily) s cieľom garantovať plnenie dosiahnutých dohôd a rezolúcií OSN. Pre prechodnú civilnú správu Kosova bola vytvorená civilná misia OSN **UNMIK (UN Mission in Kosovo)**. V operácii KFOR pôsobila najskôr slovenská ženijná jednotka (od 7. septembra 1999) a neskôr v rámci rakúskeho práporu. Mandát našej jednotky bol dvakrát upravovaný. 17. októbra 2001 Národná rada Slovenskej republiky schválila vyslanie jednotky Ozbrojených síl SR v počte 100 vojakov, ktorí pôsobili v rámci spoločného česko-slovenského práporu mnohonárodnej brigády „STRED“.

V súlade s uznesením NR SR č. 865 z 11. marca 2004

KFOR

PRÍRUČKA

sa rozšíril priestor pôsobenia jednotky OS SR na spoločný operačný priestor na Západnom Balkáne. Uznesením NR SR č. 2005 zo 14. decembra 2005 bolo schválené posilnenie jednotky o prvky logistickej podpory (zabezpečovacia četa v počte 35 odborníkov logistiky). Po transformácii síl KFOR z brigádnej organizácie na medzinárodné účelové zoskupenia síl **pôsobí v súčasnosti slovenská rota ako samostatná jednotka v rámci spoločného švédsko-írsko-česko-fínsko-lotyško-slovenského mnohonárodného účelového zoskupenia „Stred“ MNTF (c) s veliteľstvom v obci Lipjan. Operačným priestorom a priestorom zodpovednosti našej jednotky je okres Obilič a časť územia okresu Priština-Sever.**

K hlavným operačným úlohám jednotky patria:

- udržiavanie bezpečného prostredia v priestore zodpovednosti Echo roty,
- ochrana všetkých enkláv a menšín v priestore zodpovednosti Echo roty s cieľom zabrániť etnicky motivovaným konfliktom,
- vykonávanie rámcových operácií v priestore zodpovednosti,
- zabezpečenie slobody pohybu pre všetkých obyvateľov Kosova (FOM - Freedom Of Movement),

KFOR

PRÍRUČKA

- monitorovanie priestorov a objektov miestneho obyvateľstva formou patrolovania,
- zvýšené monitorovanie Srbskej menšiny dislokovanej v priestoroch Školského centra a Žltej budovy,
- stráženie pamätníka bitky na Kosovom Poli,
- vytváranie podmienok na obnovu mierového spoluzitia kosovských Srbov a Albáncov v pridelenom operačnom priestore,

V súčasnosti je KFOR **operáciou** medzinárodného krízového manažmentu **na podporu mieru pod vedením NATO**. Nie je to teda vojnová operácia, v ktorej by sa z hľadiska medzinárodného práva uplatňovalo vojnové právo (právo ozbrojeného konfliktu). Pri plnení úloh v jej rámci treba **rešpektovať ustanovenia o ochrane základných ľudských práv a slobôd a princípy práva ozbrojeného konfliktu**.

KFOR

PRÍRUČKA

DÔLEŽITÉ INFORMÁCIE

Dislokácia jednotky:

základňa **Šajkovac** (spolu s českou jednotkou) na severovýchode provincie v blízkosti mesta Podujevo, nadmorská výška 1050 m. n. m.

Prevládajúce klimatické podmienky v Kosove:

Mierne, podobné ako na Slovensku.

Priemerné teploty:

Zima: ranné teploty mierne pod bodom mrazu, odpoľudňajšie: 5 – 7 °C,

Leto: ranné: 15 – 17 °C, odpoľudňajšie: 27 – 29 °C,

Najviac zrážok je v mesiacoch september, október, november a apríl (43 – 54 mm).

Spojenie:

Satelit: 00870764685642

Mobil: veliteľ: +37744897254

náčelník štábu: +37744135633

veliteľ roty: +37744897252

Fax: 00870764685643

e-mail: kfor-slovcon@armedforces.sk

KFOR

PRÍRUČKA

Adresa: CO SLOVCON
CS BN QRH BG
OP OCULUS (KOSOVO)
BFPO 559
UNITED KINGDOM

PRÍRUČKA

PRAVIDLÁ SPRÁVANIA SA K MIESTNEJ KOMUNITE A K OPAČNÉMU POHLAVIU

Miestne obyvateľstvo:

- pokiaľ možno vyhýbať sa kontaktom s miestnymi obyvateľmi,
- v prípade kontaktov sa správať slušne, dôstojne (neponižovať, neurážať),
- nevyhľadávať kontakty so ženami,
- pri rozhovore s osobami, kde je muž aj žena, je vhodné otázky klásť mužovi. Nie je prípustné sústredene pozorovať mužovu manželku alebo priateľku. Ak muž dovoľí alebo sama žena začne komunikovať, potom možno komunikovať aj s ňou (avšak dodržať diskrétnu vzdialenosť)

KFOR

Osoby opačného pohlavia vo vlastnej jednotke a v koalíčných silách:

- rešpektovať ich,
- pri komunikácii dôsledne rešpektovať hodnotu,
- neponižovať a nezvýhodňovať na základe pohlavia,
- sexuálne obťažovanie je jedným z najväznejších prečinov, ktorého následkom môže byť aj trestné stíhanie.

Plánovací kalendář 2008

 dny pracovního pokoja

 štátné sviatky

Mesiac	JANUÁR							FEBRUÁR							MAREC							APRIL							MÁJ							JÚN																						
Týždeň	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Po		7	14	21	28		4	11	18	25		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29		1	8	15	22	29		5	12	19	26		6	13	20	27		3	10	17	24		3	10	17	24						
Ut	1	8	15	22	29		5	12	19	26		4	11	18	25		4	11	18	25		2	9	16	23	30		2	9	16	23	30		7	14	21	28		7	14	21	28		4	11	18	25											
St	2	9	16	23	30		6	13	20	27		5	12	19	26		5	12	19	26		3	10	17	24		3	10	17	24		3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26												
Štv	3	10	17	24	31		7	14	21	28		6	13	20	27		4	11	18	25		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29		2	9	16	23	30		6	13	20	27											
Pia	4	11	18	25		1	8	15	22	29		7	14	21	28		7	14	21	28		3	10	17	24	31		3	10	17	24	31		2	9	16	23	30		7	14	21	28															
So	5	12	19	26		2	9	16	23	30		8	15	22	29		8	15	22	29		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27																	
Ne	6	13	20	27		3	10	17	24	31		9	16	23	30		9	16	23	30		5	12	19	26		5	12	19	26		4	11	18	25		3	10	17	24	31		7	14	21	28												
Pracovné dni	22							21							19							22							20							21																						

Mesiac	JÚL							AUGUST							SEPTEMBER							OKTÓBER							NOVEMBER							DECEMBER						
Týždeň	27	28	29	30	31	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	40	41	42	43	44	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53												
Po		7	14	21	28		4	11	18	25	1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24		3	10	17	24												
Ut	1	8	15	22	29		5	12	19	26	2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30											
St	2	9	16	23	30		6	13	20	27	3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31											
Štv	3	10	17	24	31		7	14	21	28	4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25												
Pia	4	11	18	25		1	8	15	22	29	5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26												
So	5	12	19	26		2	9	16	23	30	6	13	20	27		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29												
Ne	6	13	20	27		3	10	17	24	31	7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30		6	13	20	27												
Pracovné dni	23							20							20							23							19							20						

PRÍRUČKA

Fonetická abeceda

písm.	fonet. prepis
A	ALPHA
B	BRAVO
C	CHARLIE
D	DELTA
E	ECHO
F	FOXTROT
G	GOLF
H	HOTEL
I	INDIA
J	JULIET
K	KILO
L	LIMA
M	MIKE
N	NOVEMBER
O	OSCAR
P	PAPA
Q	QUEBEC
R	ROMEO

písm./číslo	fonet. prepis
S	SIERA
T	TANGO
U	UNIFORM
V	VICTOR
W	WHISKEY
X	X-RAY
Y	YENKEE
Z	ZULU
0	ZERO
1	ONE
2	TWO
3	THREE
4	FOUR
5	FIVE
6	SIX
7	SEVEN
8	EIGHT
9	NINE

KFOR

PRÍRUČKA

Vojenská operácia KFOR nie je vojnovou operáciou ozbrojených síl, avšak aj tak treba dbať na rešpektovanie princípov a noriem práva ozbrojeného konfliktu!

Zabráň porušovaniu noriem a princípov práva ozbrojeného konfliktu!

Všetky podozrenia na ich porušenie nahlás svojmu nadriadenému!

VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV

(prijatá na zasadaní III. Valného zhromaždenia OSN
10. decembra 1948)

KFOR

„Článok 3

Každý má právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť.

Článok 5

Nikto nesme byť podrobovaný mučeniu alebo krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“

PRÍRUČKA

PRÁVO OZBROJENÉHO KONFLIKTU

PRINCÍPY PRÁVA OZBROJENÉHO KONFLIKTU

- 1. Nevyhnutné vojenské opatrenie** – môžeš použiť potrebnú a nevyhnutnú silu na získanie vojenskej výhody.
- 2. Právna regulácia** – môžeš použiť len také zbrane, prostriedky a spôsoby vedenia bojovej činnosti, ktoré nie sú zakázané.
- 3. Rozlíšenie** – pri použití sily musíš dôsledne rozlišovať medzi kombatantmi a nekombatantmi, medzi civilnými a vojenskými osobami a objektmi.
- 4. Primeranosť** – môžeš použiť len také prostriedky a spôsoby vedenia bojovej činnosti, ktorých použitie nebude mať neprimerané dôsledky na životy a zdravie nekombatantov, civilných osôb a na civilné alebo inak chránené objekty a životné prostredie.
- 5. Humanita** – nespôsobuj nadmerné a zbytočné utrpenie ľuďom, správaj sa ľudsky ku všetkým osobám, ktoré sú postihnuté konfliktom (zranení, chorí, zajatci, zadržaní, civilné osoby).

KFOR

PRÍRUČKA

PRAVIDLÁ SPRÁVANIA SA V BOJI

1. Boj len proti kombatantom!
2. Útoč len na vojenské ciele!
3. Ušetri civilné osoby a objekty!
4. Obmedz ničenie len na to, čo si vynucuje splnenie tvojej úlohy!
5. Neupravuj svoju zbraň alebo muníciu tak, aby spôsobovali nadmerné utrpenie!

PRAVIDLÁ ZAOBCHÁDZANIA S OBEŤAMI KONFLIKTOV

OBETE KONFLIKTOV:

1. Zranení kombatanti (vlastní aj protivníka)
2. Stroskotanci (aj posádky lietadiel)
3. Zajatci
4. Civilné osoby

KFOR

PRÍRUČKA

ZRANENÍ KOMBATANTI:

Odzbrojit!

Poskytnúť pomoc!

Odovzdať nadriadenému alebo zdravotníckemu personálu!

STROSKOTANCI:

Odzbrojit!

Ušetriť!

Poskytnúť pomoc, správať sa humánne a chrániť!

Odovzdať nadriadenému!

KOMBATANTI, KTORÍ SA VZDÁVAJÚ:

Ušetriť!

Odzbrojit!

Správať sa humánne a chrániť!

Odovzdať nadriadenému!

KFOR

CIVILNÉ OSOBY:

Rešpektovať ich práva!

Rešpektovať ich majetok (neničiť, nekradnúť, neplieňiť)!

Zaobchádzať humánne a chrániť (pomsta a branie rukojemníkov je zakázané)!

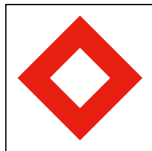
PRÍRUČKA

ROZoznÁVACIE ZNAKY A ČINNOSŤ VOJAKOV

Pri plnení úloh v priestore operácie sa môžeš stretnúť s medzinárodne platnými znakmi na ktoré treba správne reagovať.

VOJENSKÁ A CIVILNÁ ZDRAVOTNÍCKA SLUŽBA, DUCHOVNÝ PERSONÁL V OZBROJENÝCH SILÁCH

Ak nie je stanovené inak:

1. Umožni takto označeným osobám plniť ich úlohy.
2. Nevstupuj do takto označených budov, zariadení a objektov a nenič ich.
3. Umožni takto označeným vozidlám, lodiam a lietadlám pokračovať v ceste.
4. Každé podozrenie na zneužitie znakov hlás svojmu veliteľovi!

KFOR

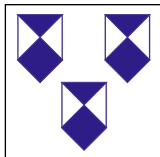
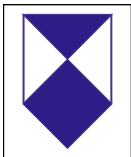
CIVILNÁ OBRANA

Ak nie je stanovené inak:

1. Umožni takto označeným osobám plniť ich úlohy.
2. Nevstupuj do takto označených budov, zariadení a objektov a nenič ich.
3. Umožni takto označeným vozidlám, lodiam a lietadlám pokračovať v ceste.
4. Každé podozrenie na zneužitie znaku hlás svojmu veliteľovi!

KULTÚRNE HODNOTY (KULTÚRNE PAMIATKY, ARCHÍVY A POD.), PERSONÁL NA OCHRANU KULTÚRNYCH HODNÔT

Ak nie je stanovené inak:

1. Umožni takto označeným osobám plniť ich úlohy.
2. Nevstupuj do takto označených budov, zariadení a objektov a nenič ich.

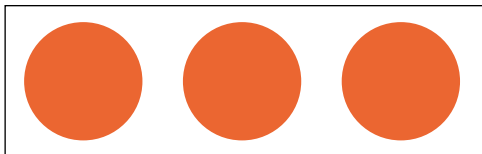

PRÍRUČKA

3. Umožni takto označeným vozidlám, lodiam a lietadlám pokračovať v ceste.
4. Každé podozrenie na zneužitie znaku hlás svojmu veliteľovi!

STAVBY A ZARIADENIA OBSAHUJÚCE NEBEZPEČNÉ SILY (priehrady, jadrové elektrárne, sklady nebezpečných látok)

Ak nie je stanovené inak:

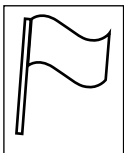
1. Nevstupuj do takto označených budov, zariadení a objektov a nenič ich.
2. Každé podozrenie na zneužitie znaku hlás svojmu veliteľovi!

KFOR

BIELA VLAJKA – VLAJKA PRÍMERIA ALEBO OZNAČENIE PARLAMENTÁRA

Pravidlá správania sa:

1. Takto označenú osobu ušetri, prekontroluj, odzbroj a odovzdaj svojmu veliteľovi.
2. Takto označené vozidlá, lode a lietadlá ušetri, prekontroluj, odzbroj a odovzdaj svojmu veliteľovi.
3. Každé podozrenie na zneužitie znaku hlás svojmu veliteľovi!

OZNAČENIE TÁBORA VOJNOVÝCH ZAJATCOV (PW, PG) A INTERNAČNÝCH TÁBOROV (IC)

Ak nie je stanovené inak:

1. Nevstupuj do takto označených budov, zariadení a objektov a nenič ich.
2. Každé podozrenie na zneužitie znaku hlás svojmu veliteľovi!

PRÍRUČKA

PRAVIDLÁ POUŽITIA SILY V KFOR (pravidlá nasadenia - ROE)

PRINCÍPY

Vojenské jednotky a vojaci KFOR majú právo použiť silu v súlade s nasledujúcimi princípmi:

- právo na sebaobranu
- primeranosť a použitie minimálnej potrebnej sily,
- súlad s medzinárodným právom a právom ozbrojeného konfliktu

PRAVIDLÁ POUŽITIA SILY

Sily KFOR majú právo:

- zastaviť a prehľadať (osoby a dopravné prostriedky)
- zadržať (osoby a dopravné prostriedky),
- vytvoriť bezpečnostné zóny a obmedziť alebo zakázať pobyt a pohyb v nich,
- **použiť silu na:**
  - obranu vlastných ozbrojených síl, osôb so špeciálnym štatútom a majetku so špeciálnym štatútom,
  - vedenie vojenských operácií na monitorovanie, overovanie a zaistenie implementácie rezolúcie BR

KFOR

PRÍRUČKA

OSN 1244 a nasledujúcich, Vojenskej technickej dohody a ďalších záväzkov,

- zdržať, odkloniť alebo použiť lietadlá (keď schváli príslušný orgán),
- použiť varovnú strelbu.

Použitie sily, ktorého následkom môže byť usmrtenie:

- **je povolené v sebaobrane alebo proti osobám, ktoré používajú alebo hrozia použitím prostriedkov a zbraní, ktorého následkom môže byť smrť vojakov vlastnej jednotky alebo vojakov koalíčných síl KFOR, osôb so špeciálnym štatútom alebo majetku ktorý má špeciálny štatút.**

Sebaobrana:

Každá osoba má právo na sebaobranu. Pravidlá nasadenia KFOR umožňujú použiť zbraň pri plnení operačných úloh v sebaobrane a na ochranu života inej osoby voči ktorej je vedený útok a hrozí bezprostredné ohrozenie života.

Použitie zbrane musí byť :

- **nevyhnutné** (nie je iná možnosť),
- **primerané** (limitované stupňom, intenzitou a dobou trvania ohrozenia),

KFOR

- **bezprostredné** (potreba použitia okamžite).

Minimum použitia sily pri CRC (Crowd Remove Control - potlačenie davu):

Príslušníci KFOR sú oprávnení použiť silu pri CRC operáciách avšak táto musí byť adekvátne a proporcionálne nevyhnutná na splnenie úlohy (zahŕňa aj použitie sily, ktorá môže spôsobiť smrť).

Minimum použitia sily zahŕňa:

- slovnú výzvu na upustenie od konania,
- použitie CRC prostriedkov,
- použitie varovného výstrelu,
- použitie zbrane v súlade s pravidlami nasadenia.

KFOR

PRÍRUČKA

PRÁVNE ASPEKTY ZODPOVEDNOSTI VOJAKA

ZÁVÄZNÉ PRÁVO:

- medzinárodné právo (najmä právo ozbrojeného konfliktu a právo na ochranu základných ľudských práv a slobôd),
- právo Slovenskej republiky,
- právo prijímajúcej krajiny.

Jurisdikcia (úradná právomoc, predovšetkým súdna):

V prijímajúcom štáte platí **spoločná jurisdikcia s prednostným uplatnením právomoci slovenských vyšetrovacích a súdnych orgánov**. To znamená, že každé riešenie porušenia pravidiel prednostne riešia príslušné orgány Slovenskej republiky (priestupky spravidla veliteľ, trestné činy príslušný vyšetrovateľ a súd Slovenskej republiky). Slovenského vojaka KFOR môže vydať k stíhaniu miestnymi alebo medzinárodnými orgánmi iba príslušný orgán Slovenskej republiky. Vojak KFOR má imunita voči zatknutiu a zadržaniu miestnymi súdmi ak ide o činy spojené s výkonom služobných povinností.

Vojaci KFOR sú povinní rešpektovať zákony, kultúru a tradície prijímajúceho štátu.

KFOR

PRÍRUČKA

Zodpovednosť:

- osoba, ktorá sa konania v rozpore s právnymi normami dopustila alebo takéto konanie nariadila,
- podľa právneho poriadku Slovenskej republiky a podľa medzinárodného práva.

POUŽITIE DONUCOVACÍCH PROSTRIEDKOV Z HĽADISKA VNÚTROŠTÁTNEHO PRÁVA

Zákon č. 321/2002 o ozbrojených silách Slovenskej republiky

„Druhy donucovacích prostriedkov a ich použitie

§ 14

(1) Vojak môže pri plnení úloh ozbrojených síl vo výkone poriadkovej, strážnej, eskortnej alebo dozornej služby použiť donucovacie prostriedky, ktorými na účely tohto zákona sú

- a) hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany,*
- b) použitie služobného psa,*
- c) bodná zbraň alebo sečná zbraň,*
- d) úder zbraňou,*

KFOR

PRÍRUČKA

- e) *hrozba zbraňou,*
- f) *varovný výstrel do vzduchu,*
- g) *strelná zbraň.*

(2) Zamestnanec, ktorý sa podieľa na plnení úloh ozbrojených síl a je zaradený na výkon strážnej služby alebo dozornej služby, môže pri jej výkone použiť donucovacie prostriedky podľa odseku 1 v tých prípadoch a za tých istých podmienok ako vojak.

§ 15

(1) Pred použitím donucovacích prostriedkov je vojak povinný osobu, proti ktorej zakročuje, vyzvať, aby upustila od protiprávneho konania s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov. Od výzvy a výstrahy môže vojak upustiť iba v prípade, keď je sám napadnutý alebo je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec neznesie odklad, alebo tomu bránia iné okolnosti.

(2) O tom, ktorý z donucovacích prostriedkov vojak použije, rozhoduje podľa konkrétnej situácie tak, aby dosiahol účel sledovaný zákrokom a použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne nepriemerané nebezpečnosti útoku.

(3) Pri zákroku proti tehotnej žene, osobe vysokého veku, osobe so zjavnou telesnou chybou alebo chorobou

KFOR

PRÍRUČKA

a proti osobe mladšej ako 15 rokov je vojak oprávnený použiť z donucovacích prostriedkov iba hmaty a chvaty. Ostatné donucovacie prostriedky je vojak oprávnený použiť len vtedy, keď útok týchto osôb bezprostredne ohrozuje životy alebo zdravie iných osôb alebo vojaka alebo hrozí závažná škoda na majetku a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak.

§ 16

Použitie strelnej zbrane

(1) Vojak môže použiť strelnú zbraň pri výkone poriadkovej, strážnej, eskortnej alebo dozornej služby,

- a) ak ide o nutnú obranu alebo o krajnú núdzu,*
- b) na odvrátenie nebezpečného útoku alebo na odvrátenie priamo hroziaceho nebezpečenstva útoku, ktoré ohrozujú strážený objekt alebo strážené stanovište, a to po márnej výzve, aby sa upustilo od útoku,*
- c) na zamedzenie úteku zo stráženého objektu alebo stráženého stanovišta ozbrojenej osobe alebo osobe dôvodne podozrivej zo spáchania obzvlášť závažného trestného činu, ktorú nemožno iným spôsobom zadržať.*

(2) Pred použitím strelnej zbrane je vojak povinný vyzvať osobu, proti ktorej zakročuje, aby upustila od protiprávneho konania s výstrahou, že bude použitá strelná zbraň. Pred použitím strelnej zbrane je vojak povinný po-

KFOR

PRÍRUČKA

užiť aj varovný výstrel. Od výstrahy zvolaním "Stoj!", "Stoj, lebo strelím!" a varovného výstrelu do vzduchu môže vojak upustiť len v prípade, ak je sám napadnutý alebo ak je ohrozený život alebo zdravie inej osoby, alebo vec nesie odklad.

(3) Pri použití strelnej zbrane je vojak povinný dbať na potrebnú opatrnosť, najmä aby čo najviac šetril život osoby, proti ktorej zákrok smeruje, a aby nebol ohrozený život ani zdravie iných osôb.

(4) Použitie strelnej zbrane vojakmi vyslanými mimo územia Slovenskej republiky sa spravuje medzinárodnými zmluvami vojenskej povahy, ktorými je Slovenská republika viazaná, a ďalšími jej medzinárodnými záväzkami."

KFOR

Vylúčenie protiprávnosti činu:

Okrem uvedeného treba pripomenúť aj situácie, kedy okolnosti vylučujú protiprávnosť činu. Ide o situácie, ktoré zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov charakterizuje ako **nutnú obranu a krajnú núdzu.**

PRÍRUČKA

Nutná obrana:

Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený trestným zákonom, ak nebola obrana celkom zjavne neprimeraná útoku nie je trestným činom. Aj za situácie, keď obrana bola zjavne neprimeraná útoku nemusí ísť o trestný čin ak človek konal v silnom rozrušení spôsobeným útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia:

- pri nutnej obrane ide o **odvrátenie nebezpečenstva, ktoré vzniká útokom človeka**, pričom obrana je namierená proti útočníkovi,
- **útokom je** protiprávne konanie človeka proti životu a zdraviu ďalších osôb, proti majetku a hodnotám,
- **obrana** smeruje proti útočníkovi (proti integrite jeho osobnosti) a musí prebiehať súčasne s útokom (ak útok skončil, môže ísť o odplatu),
- Napr. použitie strelnej alebo bodnej zbrane proti útočníkovi, ktorý je ozbrojený zbraňou (strelná zbraň, granát, bomba alebo iná zbraň), ktorú chce zjavne použiť proti mne, inej osobe alebo proti objektu kde sú ľudia alebo životne dôležité zariadenia so zjavným cieľom zničiť, zraniť alebo zabiť.

KFOR

PRÍRUČKA

Krajná núdza:

Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu, ktorý chráni trestný zákon, ak nebolo možné toto nebezpečenstvo odvrátiť inak alebo spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil nie je trestným činom. Nie je však o krajnou núdzou ak ten, komu nebezpečenstvo priamo hrozilo, bol podľa všeobecne záväzného predpisu povinný ho znášať:

- **konaním v krajnej núdzi je adekvátna reakcia na nebezpečenstvo hroziace životu a zdraviu ľudí, hodnotám a majetku,**
- pri krajnej núdzi ide o **odvrátenie nebezpečenstva, ktoré môže byť spôsobená prírodnou silou** (povodeň, požiar, lavína a pod.), **človekom** (pri dopravnej nehode, nepríčetná osoba) **a ďalšími skutočnosťami** (elektrická energia, plyn, para a pod.),
- konaním v krajnej núdzi nie je ak nebezpečenstvo bolo možné odvrátiť inak a včas alebo ak spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil.

KFOR

PRÍRUČKA

OPATRENIA NA MINIMALIZÁCIU RIZÍK OHROZUJÚCICH ZDRAVIE

Možné zdravotné riziká:

1. Vysoké teploty a slnečné žiarenie

Vplyvom vysokej teploty sa narúšajú mechanizmy regulujúce telesnú teplotu a vnútorné prostredie organizmu. Suchosť a vysoká prašnosť spôsobujú ochorenia horných dýchacích ciest a zápaly spojiviek.

Opatrenia:

- Používaj ochranné slnečné okuliare s dostatočným ÚV filtrom, min. 400 nm! Okuliare si treba vopred osobne vyskúšať a prispôbiť veľkosti tváre, nositelia dioptrických okuliarov musia tento problém riešiť individuálne.
- V prašnom prostredí si dýchacie cesty (nos, ústa) chráň šatkou, prípadne rúškou!
- Hlavu si vždy chráň pokrývkou, používaj predpísaný odev a obuv!
- Na ochranu pokožky pred slnečným žiarením používaj ochranné prípravky s UV filtrom, proti bodavému hmyz prípravky s repelentným účinkom! Pery si natieraj balzomom na pery s ÚV filtrom!

KFOR

PRÍRUČKA

- Na odpudenie bodavého hmyzu z ochranného odevu používaj impregnačný prostriedok! Spravidla je možné použiť prípravok aj na ochranu pokožky.

Pri výskyte príznakov (bolesti hlavy, únava, nutkanie na vracanie, závraty, začervenaná pokožka, pálenie očí a pod.) vždy vyhľadaj zdravotnícku pomoc!

2. Voda

Vo vode prežívajú najčastejšie pôvodcovia črevných ochorení (cholera, týfus, dyzentéria, salmonelóza). Pitím znečistenej vody sa človek môže nakaziť. Znečistená voda podmieňuje aj vznik parazitárnych ochorení (schistosomiáza), ktoré môžu do organizmu preniknúť aj cez neporušenú pokožku pri kúpaní vo voľnej prírode.

Všeobecné príznaky črevných ochorení:

- bolesti brucha, často kŕčovitého charakteru
- časté hnačkové stolice
- nevoľnosť, pocit na zvracanie až vracanie
- zvýšená teplota, bolesti hlavy, telesná slabosť

Opatrenia:

- Dodržiavaj pitný režim, svoju poľnú fľašu si pravidelne dezinfikuj!
- Pri plnení úloh mimo jednotky nezabudni si so sebou

KFOR

PRÍRUČKA

zobrať vždy dostatočné množstvo zdravotne bezpečnej vody!

- Za zdravotne bezpečnú považuj len vodu dodávanú z centrálnych preverených zdrojov, ktorú zabezpečuje proviantná služba tvojej jednotky!
- Pri používaní balenej vody určenej na pitie pi len vodu z nepoškodených balení!
- Nikdy nepi vodu z nepreverených zdrojov (v prípade krajnej núdze len po úprave dezinfekčnými tabletami)!
- Nikdy sa nekúp v neznámej vode vo voľnej prírode (oázy, stojaté vody, vodné nádrže, zavlažovacie kanály a pod.)!
- Umývaj sa, (resp. kúp sa) len v zariadeniach na to určených!

KFOR

3. Potraviny

Po vode sú druhým najzávažnejším možným zdrojom ochorenia zažívacieho traktu. Najčastejšie črevné ochorenia aj so všeobecnými príznakmi boli popísané v predchádzajúcej časti. Medzi ďalšie závažné ochorenia, ktoré sa prenášajú potravinami, patrí vírusový zápal pečene typu A.

Zdrojom ochorenia je človek, ktorý vylučuje pôvod-

PRÍRUČKA

cu ochorenia stolicou. K prenosu dochádza hrubým porušením zásad osobnej hygieny (neumytím si rúk po stolici) a následnou kontamináciou predmetov (znečistením), s ktorými chorý prichádza denne do styku, ako aj možným zavlečením pôvodcu ochorenia do stravy.

Príznaky ochorenia:

- zvýšená teplota,
- nechutenstvo odpor k masným jedlám,
- tmavý moč, svetlá stolica,
- žlté sfarbenie očného belma, sliznice ústnej dutiny, pokožky.

Inkubačná doba je najčastejšie 14 až 15 dní, ale môže byť až 50 dní. V súčasnom období najúčinnjším preventívnym opatrením proti tomuto ochoreniu je očkovanie, ktoré bolo aplikované všetkým vojakom pred nástupom na misiu.

Opatrenia:

- Pred každou konzumáciou jedla si vždy dôkladne umy ruky v zdravotnej bezpečnej vode!
- Po každej malej aj veľkej potrebe (použití WC) si vždy umy ruky v zdravotne bezpečnej vode!
- Zásadne konzumuj len stravu vydávanú svojou jednotkou!

KFOR

PRÍRUČKA

- Nikdy nekonzumuj stravu z iných zdrojov (od miestneho obyvateľstva, trhovísk, z voľnej prírody a náhodne získanú)!
- Centrálné pripravované jedlo ihneď skonzumuj, vydanú stravnú dávku skonzumuj v určenom čase!
- Nevytváraj si zbytočné zásoby, pamätaj, že potraviny podliehajú rýchlo skaze! Zvyšky jedla priťahujú živočíšnych škodcov do životného priestoru jednotky.
- Pri nutnosti skladovania potravín sa riad' podľa pokynov veliteľa, resp. proviantnej služby!
- Zvyšky stravy odkladaj do vopred určených uzavretých nádob, v prípade nutnosti ich zakop, znížiš tak výrazne riziko prenosu nákaz hlodavcami a hmyzom!

4. Sexuálne prenosné ochorenia

Medzi sexuálne prenosné ochorenia patria najmä kvapavka, syfilis a HIV/AIDS. Pôvodcovia ochorenia sa nachádzajú v krvi a telesných tekutinách (sliny, sperma, pošvový sekret) a prenášajú sa najčastejšie nechráneným sexuálnym stykom.

Ochorenie HIV/AIDS sa okrem prenosu pohlavným stykom prenáša aj krvnou cestou (infikovanou krvou pri transfúzii, infikovaným ihlami po vnútrožilnej aplikácii drog, nesterilnými lekáskymi nástrojmi a pod.).

KFOR

PRÍRUČKA

Opatrenia:

- Vyvaruj sa akéhokoľvek nechráneného pohlavného styku!
- Lekárske vyšetrenie a ošetrovanie vyžaduj len od zdravotnej služby misie!
- Vyvaruj sa akupunktúry, tetovania a zákrokov miestnych ľudových liečiteľov!

5. Ostatné zdravotné riziká

- uhryznutie plazom, hlodavcom a uštipnutie hmyzom a pavúkmi,
- ochorenia prenášané hmyzom.

Opatrenia:

- Nikdy sa nepohybuj bosý!
- Vyhýbaj sa plazom, nikdy sa ich nepokúšaj chytiť!
- Nikdy nespí na holej zemi, resp. na podlahe!
- Používaj repelentné prostriedky a špeciálne siete proti hmyzu!
- Pri obliekaní odevu a pri obúvaní skontroluj výstrojnú časť!
- Po uhryznutí hadom, alebo iným plazom, uštipnutí škorpiónom, okamžite vyhľadaj lekársku pomoc!

KFOR

PRÍRUČKA

V prípade poranenia zvieratom (psy, mačky, šakaly, líšky) je nutné ranu dobre umyť vodou a mydlom a čo najskôr vyhľadať zdravotnícku pomoc!

Pred nástupom na plnenie úloh vo vojenskej operácii boli všetci vojaci, v súlade Odporúčaním Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) a Štandardizačného dokumentu NATO STANAG 2037 MED, 8. vydanie, zaočkovaní proti nasledovným prenosným ochoreniam:

1. **vírusová hepatitída typu A a B** (vírusový zápal pečene typu A a B)
2. **týfus**
3. **meningokoková meningitída typu A a C** (hnisavý zápal mozgových obalov spôsobený baktériou *Neisseria meningitidis* skupiny A a C)
4. **tetanus** – preočkovanie osôb, u ktorých od posledného očkovania uplynulo 10 rokov
5. **poliomyelitída** (detská obrana).

KFOR

Počas celého pobytu v zahraničí dodržiavaj uvedené pokyny. Pamätaj, že tým chrániš nielen seba, ale aj ostatných. Rešpektovanie týchto zásad, ako aj osobný zodpovedný prístup k nariadeniam, s ktorými budeš zoznámený na mieste pôsobenia, je najúčinnnejším

PRÍRUČKA

predpokladom toho, že sa po vykonanej službe vrátiš do vlasti v plnej sile a zdraví.

(Zdroj: Opatrenia na minimalizáciu rizík ohrozujúcich zdravie vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky pri plnení úloh mimo územia SR - Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava 2008)

KFOR

ZÁSADY POSKYTOVANIA PRVEJ POMOCI

Základné zásady:

1. Skontrolovať a **preveriť možné nebezpečenstvo** (nebezpečenstvo ostreľovania, výbuchu, zasiahnutia nebezpečnými látkami). **Len v bezpečnom prostredí možno poskytnúť pomoc inému a neohroziť seba.**
2. Zostať **pokojný, konať opatrne, ale rozhodne.**
3. Skontrolovať **základné životné funkcie** (dýchanie, krvný obeh, tep), zistiť či je postihnutý **pri vedomí, či krváca a rozsah poranení.**
4. Ak to stav postihnutého dovoľí, **premiestniť ho na bezpečné miesto** (mimo dosahu nebezpečných látok – napr. PHM, v lete do tieňa a v zime zabezpečiť prikrytie), vhodne ho uložiť (na chrbát, na rovné miesto).
5. Udržiavať postihnutého **pri vedomí** (dotýkať sa ho, rozprávať sa s ním).
6. **Privolať odbornú pomoc** všetkými dostupnými prostriedkami (hlas, telefón, vysielaciačka).
7. Neopúšťať postihnutého a ak tak len na nevyhnutný čas.

Ak postihnutý nedýcha, nemožno mu nahmatať pulz, (na krčnej tepne) treba okamžite (alebo hneď, ako to situácia dovoľí) pristúpiť k ožiovaniu.

PRÍRUČKA

OBNOVA ZÁKLADNÝCH ŽIVOTNÝCH FUNKCIÍ:

Poloha postihnutého:

- na chrbte, na pevnom podklade,
- ak leží tvárou k zemi alebo je v inej polohe, opatrne ho položiť na zem do správnej polohy, nekrútiť hlavou a ramenami.

Umelé dýchanie a masáž srdca:

- položiť ruku na čelo a 2 prsty druhej ruky pod bradu a opatrne zakloniť hlavu postihnutého dozadu,
- nadýchnuť sa a cez pootvorené ústa (cez rúšku alebo bez nej) vdýchnuť do postihnutého a nechať ho spontánne vydýchnuť,
- nahmatať stred okraja hrudnej kosti a na vzdialenosť 2 prstov od spodnej časti smerom k hlave položiť okraj dlane a na ňu položiť aj druhú ruku,
- váhou svojho tela pri vystretých rukách stlačiť hrudník,
- frekvencia – **2 vdychy a 30 stlačení hrudníka** za minútu,
- pravidelne kontrolovať pulz (na krčnej tepne) a dýchanie – asi po každom 4. cykle.

PRÍRUČKA

Ak postihnutý začne sám dýchať a možno mu nahmatať pulz, môže sa umelé dýchanie a masáž srdca prerušiť, treba ho však pravidelne kontrolovať. V prípade, že nezáčne dýchať, treba v oživovaní pokračovať až do príchodu odbornej pomoci.

ŠOK

Príčiny: vonkajšie alebo vnútorné krvácanie, dehydrácia, úpal, otrava krvi, ochorenie srdca.

Príznaky: studená a spenená koža, bledosť alebo začervenanie kože, pier, zmätenosť, nepokoj, rýchly alebo slabý pulz, veľmi rýchle alebo spomalené dýchanie.

Činnosť:

- ak nedýcha alebo nemožno nahmatať pulz, začať s oživovaním (umelé dýchanie, masáž srdca),
- postihnutého položiť poležiaccky na chrbát s vyvýšenými nohami (až do uhla 45 °), ak nie je podozrenie na poranenie nôh,
- udržiavať pri vedomí, rozprávať sa, upokojovať,
- udržiavať normálnu telesnú teplotu (v teple preniesť do tieňa, v zime prikryť),
- odstrániť príčinu (zastaviť krvácanie, ovlážiť pery a pod.),

KFOR

PRÍRUČKA

- privolať odbornú pomoc.

KRVÁCANIE

Masívne krvácanie zastavíte:

- priložením sterilného obväzu (ak nie je k dispozícii, tak aj prstom, rukou alebo akýmkoľvek iným vhodným predmetom) na krvácajúce miesto,
- zdvihnutím krvácajúcej končatiny nad úroveň srdca,
- vhodným spôsobom sa snažiť zastaviť prívod krvi do rany (napr. stlačením tepny alebo žily nad ranou).

KFOR

PRÍRUČKA

© Kultúrne a metodické centrum
Ozbrojených síl Slovenskej republiky
Trenčín, 2008

Názov: Príručka vojaka Ozbrojených síl SR vo vojenskej operácii KFOR, 2. vydanie v roku 2008 (celkom 4. vydanie)

Zodpovedný redaktor: Dr. Pavol Švantner

Prípravené s využitím Vojenskej geografickej informácie, ďalších produktov Topografického ústavu Banská Bystrica a Vojenského ústavu hygieny a epidemiológie Bratislava.

Spolupráca: Mgr. Miroslav Gutten, npor. Ing. Marek Kostúrik, Ing. Milan Kováč, MUDr. Vladimír Livinka, mjr. Ing. Radoslav Mašlanka, pplk. JUDr. Peter Tóth,

Fotografie: npor. Ing. Marek Kostúrik, Mgr. Pavol Vitko

Grafická úprava: Pavol Daniž, Dr. Pavol Švantner

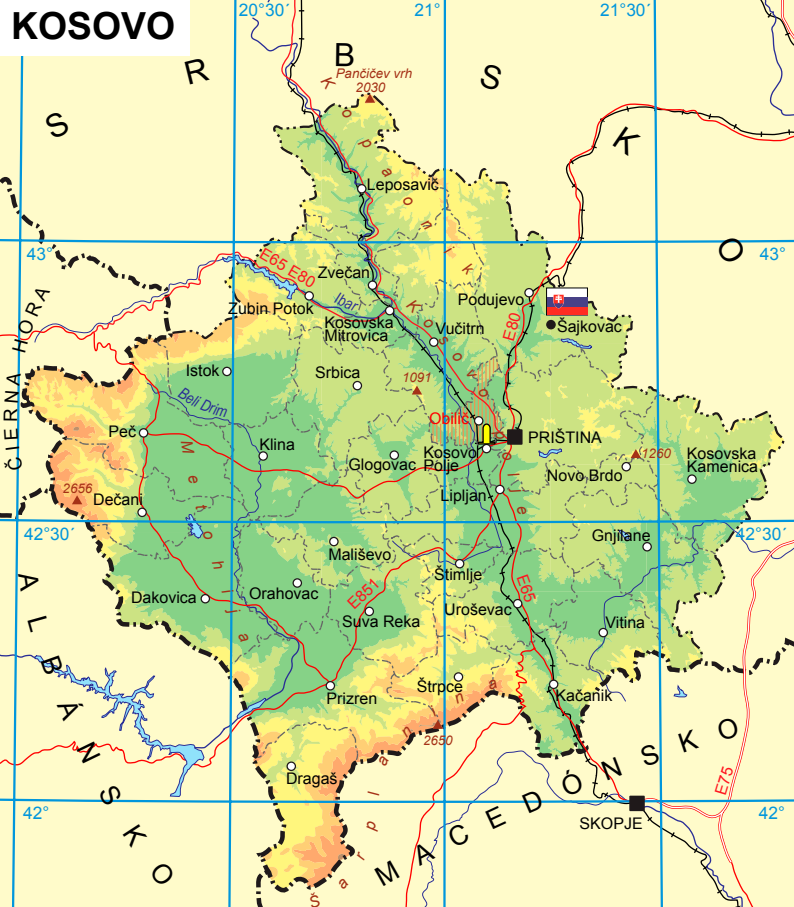
Náklad: 200 ks

Tlač: 5. KRZ Nemšová

KFOR

KOSOVO

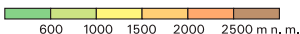

LEGENDA

- — — — štátne hranice
- - - - - hranice Kosova
- · - · - · adm. členenie 2. rádu
- ~ ~ ~ ~ vody
- vodné plochy

- diaľnice
- hlavné cesty (výber)
- železnice (výber)
- monument
- jednotky OS SR

- oblasť Obilić
- 2656 vrcholy s výškou
- hlavné mestá
- sídla

Trenčín 2008

*Základy komunikácie
v anglickom a v miestnych jazykoch*

KFOR

2/2008

Slovensky

Anglicky

Albánsky

Srbsky

Výstrahy

Stoj!

Stop! Be standing!

Ndal!

Stoj!

Stoj lebo strelím!

Stop or I will fire!

Ndal apo štij'!

Stoj ili pucam!

Nevstupujte!

Don't enter!

Mos hyni!

Nemoj ulaziti!

Obísť vľavo/vpravo!

Go around to left/
right!

Shko rethit matas/
djathtas!

Idi okolo levo/
desno!

Opustiť miestnosť/
budovu/ priestor!

Leave/Go away from
the room/house/
building/ area!

Lshoje dhoma /
ndertesa/ vend!

Pusti ga soba/
zgrada/prostor!

Pozdravy a všeobecné výrazy

Dobrý deň	Good morning! (afternoon)	Miredita.	Dober dan.
Dobrý večer	Good evening!	Mirebrama.	Dobro večer.
Dobrá noc	Good night!	Naten e mire.	Laku noč.
Dovidenia	Good bye!	Mirupafshim.	Prijatno.
Prosím	Please.	Lutje.	Molim.
Ďakujem	Thank you.	Faleminderit.	Huala.
Prepáčte	I am sorry!	Mfalni.	Izвини.
Áno	Yes.	Po.	Da.
Nie	No.	Jo.	Ne.
Meno	First name.	Emri.	Ime.
Priezvisko	Name/Surname.	Mbiemri.	Prezime.

<i>Slovensky</i>	<i>Anglicky</i>	<i>Albánsky</i>	<i>Srbsky</i>
Otvorit!	Open!	Hape!	Otvori!
Zatvorit!	Close!	Mbyle!	Zatvori!
Som vojak KFOR.	I am KFOR Soldier.	Une jam uštar i KFOR.	Ja sam vojnik KFOR.
Kontrola KFOR	KFOR control!	Kontrola e KFORIT!	
Som/ste zranený?	I am wounded! Are you injured?	Jam/jini i lenduar?	Ja sam/viste poranjen?
Som chorý.	I am ill (sick).	Jam i smur.	Ja sam bolestan.
Potrebujete lekársku pomoc?	Do you need a med doctor?	Ju duhet ndihma e mjekut?	Treba lekarska pomoč?
Parím k personálu Medzinárodného výboru Červeného kríža.	I am personnel of International Committee of the Red Cross.	Jam i personelit Nderkombtar i Kryçit tekuç.	Ja sam z direkciju medunrodni cerveni križa

Môžete prosím
poslať/doručiť
správu...?

Ako sa máš/máte?

Ďakujem, mám sa
dobre.

Prajem Vám pekný
deň.

Moje meno je...

Can you send/deliver
a message to ... ,
please?

How are you?

Thank you. I am fine.

I wish you a nice day.
Have a nice day.

My name is...

A mundni me
dergue ju lutem?

Molim vas možete
da pošalite?

Slovensky

Anglicky

Albánsky

Srbsky

Kontrola vozidla

Predložte mi Vaše doklady!

Show me yours ID card, driving licence!

Mi jepni dokmen-tat e juaja!

Daj te mi isprave!

Ukážte mi doklady k vozidlu (k nákladu)!

Show me the vehicle documents (packing list)!

Mi tregoni doku-menta e autom-jetit dhe ngarkimit!

Isprave od vozila a stovaru!

Čo prevádzate?

What are you transporting?

Čka trasisportoni?

Šta vozite?

Odkiaľ ste?

Where are you from?

Prej nga jini?

Odakla ste?

Vypnúť motor.

Stop engine!

Fikne motorin!

Ugasi motor!

slovensky

anglicky

albánsky

srbsky

Zhasnite svetlá!

Switch off the lights!

Fikni dritat!

Ugasi svetla!

Otvorte nákladovú časť!	Open cargo space!	Hapeni pjesen ngarkuese!	Otvorite deo is tovaru!
Otvorte predné/ zadné dvere (kufor, motorovú časť)!	Open front/rear door (trunk, boot, engine part)!	Hapni derene par, prapa, gipekun.	Otvorite predni/ zadni vrata!
Odstúpte od vozidla!	Step outside/back from the car!	Dhe haubene motorit.	Gipek a haubu!
Vystúpte z vozidla!	Get out of the car!	Zbritni prej kerit.	Izadzite sa kola!
Vystúpte všetci z vozidla!	Get out of the car all!	Zbritni të gjith prej kerit.	Izadzite svi sa kola!
Postavte sa sem a otočte sa smerom tam!	Stand here and turn there!	Čendro ketu kthehu në at drejtim!	Stantovde okreni tamo!
Nastúpte (do vozidla)!	Get in (the car)! Go on board of the car!	Hyni /ne kerrr/!	Ulazite u kola!

Slovensky

Anglicky

Albánsky

Srbsky

Kontrola osoby

Máte pri sebe zbraň?	Do you have a gun?	A keni arm me veti?	Imate sa sobom oružije?
Budete podrobený bezpečnostnej prehliadke.	Now you will be security checked.	Tani kontrolj né tersi.	Sada sitna kontrola.
Položte tašku na zem/sem a vyložte z nej všetky veci, pomaly.	Put your bag on the floor/here and take everything out, slowly.	Lšojeni čanten ne tok ketu dhe nxirni sendet kadale.	Pustite torbu na zemlju a izvadite stvari polako.
Rozpažte ruky a rozkročte sa.	Spread your arms and spread your legs.	Čoj duart dhe largoj kembet.	Dižite ruke a roykročte noge.
Otočte sa k stene, oprite sa o ňu a urobte dva kroky späť.	Turn to the wall, lean against it and do two steps back.	Kthemu kah muri mbšetu perte dhe dy hapa mbrapa.	Okrenite prema zidu stanite uzazid a dva kroku unazad.

Položte ruky na palubnú dosku!	Put hands on the desk board.	Qiti duart në instrument tabel!	Ruce na instrument tabel!
Kľaknite si!	On the knees!	Ulu posht!	Sedi dole!
Ľahnúť!	Lie down!	Shtriju!	Legnite!
Platné/neplatné povolenie.	Valid/invalid permission (license).	Valide/jo valide/leja.	Važeči/ne važeči dozvola.
Čo tu robíte?	What are you doing here?	Čka bani ketu?	Šta ovde radite?
Môžem Vám nejak pomôcť? Čo si želáte?	Can I help you?	A mundem tju ndhmoj disi? Čka deshroni?	Mogu da vam domognem šta hočete?
Za kým idete?	Who are you going to?	Me kan po shkoni?	Sa kim idete?
Odovzdajte zbraň.	Give me your weapon.	Derzojeni armen.	Predajte oružje.

Slovensky

Anglicky

Albánsky

Srbsky

Patrola

Dobrý deň ako sa máte?

Good morning/
afternoon. How are
you?

Miredita, si jeni?

Dober dan kako ste?

Nevideli ste tu pohybovať sa podozrivé osoby?

Have you seen some
strangers around
here?

Skeni pa ketu leviyje te person-ave te hvai?

Vidil ste neko suhlivo neku osobu?

Odkiaľ to máte?

How did you get it?

Prej kuhit ekeni?

Odakle imate to?

Kde ste to našli?

Where did you find it?

Kuekeni det kto?

Kde si to našol?

Nedotýkajte sa toho.

Do not touch it.

Mos e prekni.

Ne moj to dirat.

Nevstupujte tam.

Do not enter there. It
is forbidden.

Mos hini atu.

Ne ulayejte tamo.

Sú tu mínové polia?

Are here mines?

Ësht fuša e mi-
nume?

Zaminovane
polje?

K zemi!

Lie down! Get down!

Pér toké!

Na zemlje!

Povely

Pozor!	Attention!	Kujdes!	Pažnja!
Pohov!	At easy!	Shliroho!	Na mesto mikno!
Voľno!	Rest!	Lir!	Svobodno!
Vstať!	Stand up!	Ngri tu!	Stani!
Sadnúť!	Sit down!	Ulu!	Sedi!
Ľahnúť!	Lie down!	Shtriju!	Leži!
Vľavo/vpravo bok!	Left/right face!	Hajtas/djatahas anas!	Levo/desno stranu!
Čelom vzad!	Face around!	Ktheje koken!	Čelom zadu!
Nabit'/Vybit'!	Load/Unload!	Mbuše/Šprase!	Nabijeno/Isprazni!

